

## JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 9/2002 rd

### Regeringens proposition med förslag till lagstiftning som har samband med ombildande av Centralen för utsädespotatis till ett aktiebolag

#### INLEDNING

##### **Remiss**

Riksdagen remitterade den 21 maj 2002 regeringens proposition med förslag till lagstiftning som har samband med ombildande av Centralen för utsädespotatis till ett aktiebolag (RP 70/2002 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning.

##### **Sakkunniga**

Utskottet har hört

- avdelningschef Jaana Husu-Kallio, överinspektör Kirsi Heinonen och överinspektör Annukka Nurmi, jord- och skogsbruksministeriet
- budgetråd Kati Suihkonen, finansministeriet
- vicedirektör Hannes Kulmala, Försörjningsberedskapscentralen
- tf. direktör Jukka Pekka Palohuhta och forskningsmästare Tuula Nurkkala (Tiedon ja

Tekniikan Toimihenkilöt TTT), Centralen för utsädespotatis

- potatisombudsman Antti Lavonen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter r.f
- direktör Antero Leino, Livsmedelsindustriförbundet r.f.
- jordbrukare Timo L. Kauppi
- jordbrukare Esa Antila, Antilan Siemenpakaamo Oy
- verkställande direktör Eero Pisilä, Pohjoisen Kantaperuna Oy.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- justitieministeriet
- kommundirektör Tapani Tölli, Tyrnävä kommun
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- Lapuan Peruna Oy.

#### PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om ombildande av Centralen för utsädespotatis till ett aktiebolag. I lagen berättigas statsrådet att överlåta den statliga inrättningens, Centralen för utsädespotatis, nettobudgeterade egendom och affärsverksamhet till det helt och hållet statsägda aktiebolag som skall bildas. Detta aktiebolag skall upprätthålla sunt utsädesmaterial av potatissorter som

allmänt odlas i Finland och producera och marknadsföra basutsäde och certifikatutsäde till dessa sorter. Aktiebolaget föreslås fortsätta Centralen för utsädespotatis verksamhet. Anställda i arbetsavtalsförhållande vid Centralen för utsädespotatis flyttas över i det nya aktiebolagets tjänst med bibehållna anställningsvillkor.

I lagen om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för Centralen för utsädespotatis vidtas de lagtekniska ändringar som bolagiseringen av Centralen för utsädespotatis och grundlagsreformen kräver.

Propositionen hänför sig till tilläggsbudgetpropositionen för 2002 och avses bli behandlad i samband med den. De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 september 2002.

## UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

### *Allmän motivering*

Utskottet konstaterar att det för närvarande föreskrivs om Centralen för utsädespotatis och dess verksamhet i lagen (1406/1995) och förordningen (1407/1995) om Centralen för utsädespotatis. Potatisodlingen inom Centralens produktionsområde regleras i lagen om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för Centralen för utsädespotatis (365/1995).

Centralen för utsädespotatis är en statlig inrättning som skall upprätthålla sunt utsädesmaterial av potatissorter som allmänt odlas i Finland och producera och marknadsföra basutsäde och certifikatutsäde till dessa sorter, särskilt till potatisodlarna inom centralens produktionsområde och i andra länder. Vidare skall centralen forska i och utveckla produktionsteknik för högklassig utsädespotatis som särskilt lämpar sig för finländska nordliga förhållanden. Av propositionens motivering framgår att Centralen för utsädespotatis speciellt har till uppgift att upprätthålla ett sunt utsädesmaterial (sortrent och ursprungligt utsädesmaterial, som är fritt från vanliga växtsjukdomar eller farliga skadegörare). Därtill är centralen ensam om att producera meristemmaterial för stamutsäde. I den utsädespotatis som centralen har producerat har det inte funnits farliga skadegörare.

Centralens produktionsområde är huvudsakligen beläget inom Tyrnävä och Limingo kommuner, dvs. i det s.k. High Grade-området, där bara utsädespotatis som uppfyller kvalitetskraven i jord- och skogsbruksministeriets beslut får marknadsföras för användning vid produktion av utsädespotatis och potatisodling.

Med tanke på Centralen för utsädespotatis är den ersättningsskyldighet som regleras i 14 § lagen om handel med utsäde (896/1977) av ytters-

ta vikt. Ersättningsskyldigheten är oberoende av vållande och gäller enligt motiveringen både direkta och indirekta skador.

I propositionens motivering framhålls att verksamhetsomvärlden för potatisproduktionen och därmed också för Centralen för utsädespotatis har förändrats i hög grad. Sammangången till stora kedjor inom handeln har minskat antalet potatisuppköpare och de stora potatisförpackarna har blivit en allt viktigare länk mellan potatisproducenter och uppköpare. Efter hand som importen av utländsk utsädespotatis har ökat och konkurrensen har hårdnat har centralen inte i sin nuvarande form haft tillräckliga möjligheter att reagera på det skärpta konkurrensläget eller de snabba förändringarna i marknadsekonomi, t.ex. så att den kunde ha moderniserat produktionen av utsädespotatis av högre kvalitet. Centralen har varit en statlig inrättning med nettobudgeterad verksamhet utan några som helst möjligheter att ta upp lån.

Regeringen menar att verksamheten i aktiebolagsform gör det möjligt att bedriva en effektivare verksamhet och avveckla sådana stela strukturer som är typiska för en statlig inrättning. Dessutom underlättar aktiebolagsformen det internationella samarbetet och gör att aktörerna inom jordbruksbranschen och industrin kan knytas till bolagets verksamhet och riskfinansiering som delägare. Detta säkerställer en framtida produktion av högklassig inhemsk utsädespotatis i Finland.

På ovan anförda grunder föreslår regeringen att Centralen för utsädespotatis ombildas till ett aktiebolag. Staten föreslås teckna aktiebolagets hela aktiestock i bildningsfasen. Ägarunderlaget kommer att breddas genast efter bolagiseringen. En fullmakt att bredda ägarunderlaget in-

går i regeringens proposition om en tilläggsbudgetproposition för 2002.

Utskottet finner att det i sig är helt riktigt att sträva efter att skapa en stark inhemsk aktör inom produktionen av utsädespotatis med utsikter och kapacitet att konkurrera med utländska producenter av utsädespotatis. För att vår inhemska produktion av utsädespotatis skall fungera och löna sig är det också viktigt att industrin och aktörerna i potatisbranschen är starkt engagerade i primärproduktionen av utsädespotatis. I propositionen anförs att bolaget tack vare kapitalinvesteringar har möjlighet att investera i bästa möjliga produktionsteknik inom branschen och den vägen förbättra kvaliteten på den utsädespotatis som produceras och garantera bolagets lönsamhet. Men utskottet understryker att vi i alla lägen måste garantera en fortsatt produktion av utsädespotatis som lämpar sig för våra nordliga klimat- och miljöförhållanden. Trots att statens ägarstrategi på sikt är att helt avstå från sitt ägarinnehav i bolaget menar utskottet att staten bör bevara sitt delägarskap i bolaget så länge som det behövs för att säkerställa att bolaget kan nå sina verksamhetsmål.

I linje med propositionens motivering fäster sig utskottet vid att importen av utländsk utsädespotatis är förknippad med en betydande risk för att man för in någon farlig skadegörare som annars inte förekommer i Finland eller som förekommer bara i mycket liten skala. Om en sådan skadegörare lyckas sprida sig i Finland betyder bekämpningen och utrotandet avsevärda kostnader för staten och samtidigt lider potatisodlarna betydande förluster till följd av de skördeförluster som skadegörarna ger upphov till. Då finns det också risk för att vi går miste om den skyddsområdesklassificering för High Grade-området som EU beviljat Finland. Vidare understryker utskottet att livsmedelssäkerheten och livsmedelskvaliteten intar en central ställning i vår livsmedelsekonomi. I Finland följs en omfattande inhemsk kvalitetsstrategi där den inhemska produktionen av utsädespotatis spelar en viktig roll. I det nya läget menar utskottet att tillsynen över produktionen och marknadsföringen av utsädespotatis måste bli effektivare.

Utskottet ser det som utomordentligt viktigt att centralen för utsädespotatis efter bolagiseringen gör en kraftigare satsning än någonsin på forskningen i branschen. För tillfället bedriver Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi forskning kring potatisodling som finansieras genom statsbudgeten, främst på forskningsstationerna i Jockis och Ruukki. Potatisforskningen i Ruukki består i första hand av praktiska försöksodlingar (där undersöks t.ex. vilken roll olika gödselmedel spelar i potatisodlingen). I Jockis bedrivs patologisk potatisforskning. Vidare bedriver potatisforskningsanstalten, som upprätthålls av stärkelse- och matpotatisindustrin samt Forsknings- och Utvecklingsstiftelsen för Potatisproduktion, som grundats av Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter r.f., forskning i syfte att skaffa fram information för potatisodlarna om produktionsvillkoren för mat-, matindustri-, utsädes- och stärkelsepotatis i EU. Genom undersökningar utreds bl.a. odlings- och hanteringstekniken för potatis, kvalitetsbildningen, växtskyddet för potatis och kvalitetsbegreppet samt kvalitetsmätningen. I branschen har dessutom inlett EU-finansierade undersökningar och Helsingfors universitet har i samråd med Centralen för utsädespotatis startat ett gemensamt projekt 1999 om vad som orsakar potatisskorv och hur det skall förebyggas.

Av det ovan sagda framgår att Centralen för utsädespotatis bl.a. har till uppgift att forska i och utveckla produktionstekniken för högklassig utsädespotatis uttryckligen med tanke på förhållandena i norra Finland. Eftersom det inte är möjligt att med förpliktande verkan överföra denna verksamhet på ett nytt aktiebolag, förutsätter utskottet att forsknings- och utvecklingsverksamheten fortsätter vid Forskningscentralens för jordbruk och livsmedelsekonomi forskningsstation i Ruukki. Dessutom förutsätter utskottet att det i statsbudgeten årligen avsätts tillräckliga anslag för forskning kring och utvecklingen av potatisodling (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

Vidare framhåller utskottet att vår inhemska produktion av utsädespotatis är ytterst viktig för

vår försörjningstrygghet. Av motiveringen framgår att Centralen för utsädespotatis i sina lager årligen förvarar en potatismängd som räcker till odling av en areal på ca 2 500 hektar. Detta svarar mot mer än 7 % av hela vår potatisodlingsareal. Detta ger utsäde som räcker för inemot 70 % av den nuvarande potatisodlingsarealen efter en enda förökningsodling av denna potatismängd. Utskottet förutsätter därför att vår försörjningstrygghet beträffande potatisproduktion tryggas när Centralen för utsädespotatis omvandlas till ett aktiebolag (*Utskottets förslag till uttalande 2*).

Av de orsaker som nämns i propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet förslaget nödvändigt och lämpligt. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men anför följande anmärkningar och ändringsförslag.

### **Detaljmotivering**

#### **1. Lag om ombildande av Centralen för utsädespotatis till ett aktiebolag**

4 §. Vid utfrågningen av de sakkunniga ansågs paragrafen vara ett problem eftersom det inte framgår att staten inte kommer att befrias från de förpliktelser som centralen hade före bolagiseringen. Utskottet anser det nödvändigt att paragrafen kompletteras med ett nytt 2 mom., där det sägs ut att staten inte befrias från de åtaganden som med stöd av 1 mom. förs över på bolaget, om inte motparten godtagit att avtalet förs över på det kommande bolaget. Staten skall dock ha rätt att genom regress kräva bolaget på det belopp som staten med stöd av momentet måste betala till motparten.

#### **2. Lag om ändring av lagen om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för Centralen för utsädespotatis**

Utskottet framhåller att en ändring i straffbestämmelsen i 4 § i lagen om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för Centralen för utsädespotatis (356/1995) ingår i reformen. Brott mot 2 och 3 § i lagen är förenat

med hot om straff. Paragraferna har mycket generellt utformade bemyndigandebestämmelser, som bemyndigar jord- och skogsbruksministeriet att meddela föreskrifter om begränsningar i marknadsföringen och användningen av utsädespotatis inom produktionsområdet. Regeringen föreslår inga ändringar i bemyndigandebestämmelserna.

Vid utfrågningen av de sakkunniga påpekades det att grunderna för delegering av lagstiftningsmakt och utfärdande av förordningar ändrades när den nya grundlagen trädde i kraft. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan statsrådet och ministerierna med stöd av ett bemyndigande i lag utfärda allmänna normer genom förordning. Däremot måste det genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Ministerierna kan bemyndigas att utfärda förordningar framför allt i tekniska frågor och ärenden med liten samhälls- eller betydelse. Bemyndigandebestämmelserna skall vara exakta och noga avgränsade. Med hänsyn till att bemyndigandet för ministeriet att utfärda rättsregler har ett direkt samband med hotet om straff i 4 mom., anser utskottet det nödvändigt att bemyndigandebestämmelserna anpassas till kraven i grundlagen.

Med hänvisning till det ovan relaterade förslår utskottet att bemyndigandena att utfärda rättsnormer ses över i samband med reformen. Det bör tydligt framgå av lagen på vilka villkor och på vilket sätt användningen och marknadsföringen av utsädespotatis får begränsas. Dessutom anser utskottet att det lagtekniskt sett är lämpligast att ändringarna införs genom en helt ny lag. Detta är utskottets förslag nedan. Därför föreslår utskottet också att det andra lagförslaget i propositionen avvisas.

#### **3. Lag om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för högklassig utsädespotatis (Ny)**

1 §. *Produktionsområde*. Utskottet föreslår att lagen med produktionsområde avser området för Tyrnävä och Limingo kommuner, inom vilket

det vid saluföring av utsädespotatis i enlighet med kommissionens beslut 93/231/EEG av den 30 mars 1993 om bemyndigande att det, för saluföring av utsädespotatis i vissa medlemsstaters samlade territorium eller delar därav, tillämpas strängare åtgärder mot vissa sjukdomar än de som fastställs i bilagorna 1 och 2 till rådets direktiv 66/403/EEG av den 14 juni 1966 om saluföring av utsädespotatis genomförs strängare åtgärder mot vissa sjukdomar än vad som föreskrivs i bilagorna 1 och 2 till rådets direktiv 66/403/EEG, som nämns i överskriften till beslutet. I sak ingår en likadan bestämmelse i 1 § i den föreslagna lagen om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för Centralen för utsädespotatis. Den föreslagna ändringen avser inte att ändra substansen i bestämmelsen utan att bara stryka hänvisningen till Centralen för utsädespotatis, som skall dras in.

2 §. Växtskydd. Utskottet föreslår att jord- och skogsbruksministeriet bemyndigas att genom förordning meddela närmare föreskrifter om växtskyddet inom produktionsområdet för att säkerställa friska växter och för att kriterierna för produktion av högklassig, frisk utsädespotatis skall kunna bibehållas inom produktionsområdet. I sak motsvarar bestämmelsen 2 och 3 § i den gällande lagen. Bemyndigandebestämmelserna föreslås nu slås ihop till en enda paragraf.

Samtidigt föreslår utskottet att formuleringen anpassas till kraven i den nya grundlagen.

3 §. *Straffbestämmelse.* Utskottet föreslår att paragrafen ses över lagtekniskt eftersom Centralen för utsädespotatis dras in. Dessutom föreslår utskottet vissa ändringar på grund av den nya grundlagen.

4 §. *Ikraftträdande.* Utskottet föreslår att paragrafen föreskriver när lagen träder i kraft och att lagen om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för Centralen för utsädespotatis upphävs.

### Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår jord- och skogsbruksutskottet

*att det andra lagförslaget i propositionen förkastas,*

*att det första lagförslaget i propositionen godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),*

*att ett nytt tredje lagförslag godkänns (Utskottets nya lagförslag) och*

*att två uttalanden godkänns (Utskottets förslag till uttalanden).*

### Utskottets ändringsförslag

## 1.

## Lag

### om ombildande av Centralen för utsädespotatis till ett aktiebolag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1—3 §  
(Som i RP)

4 §  
(1 mom. som i RP)

Statens ansvar för de förbindelser som med stöd av 1 mom. överförs till det nya bolaget förblir i kraft, om inte motparten har godkänt att ansvaret överförs till bolaget. Bolaget är skyl-

digt att ersätta staten för det som den betalat med stöd av detta moment. (Nytt 2 mom.)

5 och 6 §  
(Som i RP)

### Utskottets nya lagförslag

## 3.

### Lag

*om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för högklassig utsädespotatis*

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

#### 1 §

##### Produktionsområde

Med produktionsområdet för högklassig utsädespotatis (produktionsområde) avses i denna lag området för Tyrnävä och Limingo kommuner, inom vilket det vid saluföring av utsädespotatis i enlighet med kommissionens beslut 93/231/EEG av den 30 mars 1993 om bemyndigande att det, för saluföring av utsädespotatis i vissa medlemsstaters samlade territorium eller delar därav, tillämpas strängare åtgärder mot vissa sjukdomar än de som fastställs i bilagorna I och II till rådets direktiv 66/403/EEG av den 14 juni 1966 om tillåtelse, vid saluföring av utsädespotatis i hela eller en del av vissa medlemsstaters territorium, till strängare åtgärder mot vissa sjukdomar än vad som föreskrivs i bilagorna I och II till rådets direktiv 66/403/EEG, som nämns i överskriften till beslutet.

#### 2 §

##### Växtskydd

Jord- och skogsbruksministeriet kan genom förordning utfärda närmare bestämmelser om växtskyddet inom produktionsområdet för att säkerställa friska växter och för att bibehålla kriterierna för produktion av högklassig, frisk utsädespotatis inom produktionsområdet.

#### 3 §

##### Straffbestämmelse

Den som uppsåtligen eller av oaksamhet marknadsför eller använder utsädespotatis i strid med en förordning som utfärdats med stöd av 2 § skall för brott mot bestämmelserna om potatisodling inom produktionsområdet för högklassig utsädespotatis dömas till böter.

#### 4 §

##### Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen den 17 mars 1995 om kraven i fråga om potatisodling inom produktionsområdet för Centralen för utsädespotatis (356/1995).

---

**Utskottets förslag till uttalanden**

1. Riksdagen förutsätter att arbetet med att forska i och utveckla produktions-tekniken för högklassig utsädespotatis som lämpar sig särskilt för finländska nordliga förhållanden och som hittills ankommit på Centralen för utsädespotatis skall fortsätta vid Forskningscentralens för jordbruk och livsmedelsekonomi forskningsstation i Ruukki och att adekvata anslag årligen avsätts i statsbudgeten för forskning kring och utveckling av potatisodling.
2. Riksdagen förutsätter att försörjningsberedskapen i fråga om potatisproduktionen i Finland säkerställs när Centralen för utsädespotatis ombildas till ett aktiebolag bl.a. genom att staten kvarstår som delägare i bolaget så länge detta är nödvändigt för att säkerställa att bolagets mål att trygga den nationella försörjningsberedskapen kan nås.

Helsingfors den 11 juni 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Timo Kalli /cent  
vordf. Kari Rajamäki /sd  
medl. Nils-Anders Granvik /sv  
Pertti Hemmilä /saml  
Matti Kangas /vänst  
Marja-Leena Kemppainen /kd  
Katri Komi /cent

Lauri Kähkönen /sd  
Esa Lahtela /sd  
Eero Lämsä /cent  
Pertti Mäki-Hakola /saml  
Olli Nepponen /saml  
Erkki Pulliainen /gröna  
Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.